

Warszawa, dnia 9 stycznia 2015 r.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych
do spraw postępowań przed Europejskim
Trybunałem Praw Człowieka

elektronicznie do członków Zespołu

SPRAWOZDANIE
z posiedzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka,
które odbyło się w dniu 4 grudnia 2014 r.

W dniu 4 grudnia 2014 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej Zespół), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. zmienionym Zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2008 r. oraz Zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów nr 20 z dnia 8 marca 2013 r.

Spotkaniu przewodniczyła Pani Justyna Chrzanowska, Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej Przewodnicząca lub Pełnomocnik).

I. Informacje wstępne

W posiedzeniu Zespołu wziął udział Pan Klaas de Vries, deputowany Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy (dalej ZPRE), który odbywał w Polsce wizytę, jako Sprawozdawca Komisji ds. Zagadnień Prawnych i Praw Człowieka, w związku z przygotowywanym przez siebie *8. Raportem ws. implementacji wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka* (dalej 8. Raport ZPRE). W poprzednich raportach (ostatni z 2010 r.) Polska została zakwalifikowana do grona państw mających największe problemy z wykonywaniem wyroków Trybunału, jednakże od tego czasu sytuacja uległa znacznej poprawie.

Gość został powitany przez Panią Minister Henrykę Mościcką-Dendys, Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (dalej MSZ), która poinformowała go, że posiedzenia Zespołu to najlepsze forum dla rozmów o problematyce wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej ETPCz lub Trybunał) przez Polskę. Podkreśliła również, że Polska docenia zaangażowanie ZPRE w proces wykonywania wyroków ETPCz, gdyż skuteczna implementacja orzeczeń Trybunału przez wszystkie państwa podlegające jego jurysdykcji stanowi gwarancję efektywności strasburskiego systemu ochrony praw człowieka. Dodała, iż Polska usilnie pracuje nad zmniejszaniem liczby spraw zawisłych w egzekucji przed Komitetem Ministrów Rady Europy (dalej KM) o czym świadczy fakt, że w roku 2012 było ich 908, a obecnie jest ich 514 i co istotne dotyczą one niewielkiej liczby zagadnień problemowych, głównie przewlekłości postępowań sądowych. Ponadto z dużą satysfakcją powiadomiła gościa,

iż w 2014 r. KM uznał za wykonane przez Polskę sprawy dotyczące lustracji – tzw. grupa wyroków: *Matyjek* oraz sprawy dotyczące przewlekłego stosowania aresztu tymczasowego – tzw. grupa wyroków *Trzaska*, a więc te grupy problemowe, na które ZPRE zwracało uwagę w swoich poprzednich raportach.

II. Wystąpienie Pana Klaasa de Vriesa i odpowiedzi uczestników posiedzenia na jego pytania.

1. Wystąpienie Pana Klaasa de Vriesa

Pan Klaas de Vries poinformował, że kolejny, 8. Raport ZPRE ws. implementacji orzeczeń ETPCz będzie gotowy w maju 2015 r. Wyraził zdziwienie, że Polska nadal jest na liście krajów, które mają największe problemy z wykonywaniem wyroków Trybunału. Miał bowiem nadzieję, że problemy leżące u podstaw poszczególnych wyroków zostały już rozwiązane. Podał pozytywne przykłady Włoch, czy Turcji, które to kraje przyjęły konkretne plany działania w tym zakresie. Jeśli chodzi o Wielką Brytanię, to podkreślił, że mimo, iż ma wiele problemów i stosuje nacjonalistyczną retorykę, to jednak sprawnie wykonuje wyroki Trybunału. Dodał, że krajem, który ma naprawdę duże i poważne problemy jest Rosja, która ma wiele wyroków do wykonania i część z nich pozostaje niewykonana od dłuższego czasu. Dodał, że jeśli taki stan będzie się utrzymywać, to będzie można uznać, że postawa Rosji podważa skuteczność całego systemu konwencyjnego. W jego opinii największe polskie problemy to przewlekłość postępowania i nieodpowiednie warunki bytowe w jednostkach penitencjarnych.

Pochwalił funkcjonowanie w Polsce takiego forum współpracy międzyresortowej, jak Zespół, który działa już od dawna. Wyraził nadzieję, że na koniec tego spotkania będzie można powiedzieć, że Rząd stara się poprawić sytuację, cały czas pracuje i sytuacja zmienia się na lepsze. Należy jednak pamiętać, że niektóre tematy wciąż powracają.

W odpowiedzi na uwagi gościa Przewodnicząca podziękowała za zidentyfikowanie zakresu problemów, jakie ma Polska w wykonywaniu wyroków Trybunału. Przypomniała, że dwa duże problemy zostały już rozwiązane. Zapewniła, że sytuacja dotycząca aresztów tymczasowych będzie monitorowana, żeby problem nie powrócił. Zauważyła, że gość trafnie zasygnalizował w agendzie 8. Raportu ZPRE pozostałe problemy, jak: przewlekłość postępowań, warunki bytowe i adekwatna opieka medyczna w jednostkach penitencjarnych, wolność zgromadzeń. Zapewniła, że Rząd cały czas pracuje nad poprawą sytuacji. Przypomniała, że w kwestii adekwatnej opieki medycznej Rząd nie otrzymał z RE żadnych konkluzji i zaleceń po wizycie ekspertów, która odbyła się w listopadzie 2013 r., ale mimo tego stosowne działania są stale podejmowane.

2. Odpowiedzi przedstawicieli resortów na pytania Pana Klaasa de Vriesa.

- **Ministerstwo Sprawiedliwości**

Przedstawicielka Ministerstwa Sprawiedliwości (dalej MS), Pani Agnieszka Dąbrowiecka, Dyrektor Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka poinformowała, że pierwszym krokiem na drodze zwalczania przewlekłości postępowania było wyeliminowanie przewlekłych aresztów tymczasowych. Dodała, że jakkolwiek istnieje świadomość problemu w MS, to niestety zdarza się, że brakuje jej w sądach. Ponadto poinformowała o przeprowadzonej dużej nowelizacji *Kodeksu postępowania karnego* (dalej k.p.k.) i aktualnych pracach nad nowelizacją *Kodeksu postępowania cywilnego* (dalej k.p.c.) i postępowania egzekucyjnego. Nowelizacje te mają na celu przyspieszenie i usprawnienie postępowania. Dodała, że stale

zwiększane są nakłady na sądownictwo uwzględniające te czynniki, które wpływają na przewlekłość postępowania. Sędziowie są świadomi tego, czym jest przewlekłość, wiedzą, że jej wyeliminowanie to priorytet. Poinformowała, że największy problem dotyczy biegłych. Brakuje biegłych, zwłaszcza lekarzy. Kolejnym problemem jest procedura nominacyjna sędziów, która jest aktualnie nowelizowana w kierunku jej skrócenia. Obecnie czeka w zawieszeniu ok. 500 sędziów. Nowelizacja ma wprowadzić elektroniczne postępowanie nominacyjne. Jeśli chodzi o skuteczność środka krajowego, art. 13 Konwencji, to zostały zidentyfikowane trzy sfery, w których dochodzi do naruszenia *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności* (dalej Konwencja), tj.: fragmentacja (branie pod uwagę jedynie czasu postępowania przed jedną instancją, a nie całego postępowania, nieuwzględnianie czasu sprzed wprowadzenia krajowego środka, zasądzenie zbyt małych kwot tytułem zadośćuczynienia za przewlekłość postępowania). Zaradzić temu miała uchwała Sądu Najwyższego (dalej SN) podjęta w związku z wnioskiem Prokuratora Generalnego, który zwrócił się do SN o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego wywołującego rozbieżności w orzecznictwie SN oraz sądów powszechnych co do wykładni art. 5 ust. 1 *ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu (...) bez nieuzasadnionej zwłoki* (dalej: ustawa o skardze). Zdaniem przedstawicielki MS uchwała ta wpłynie na ujednoczenie orzecznictwa sądów powszechnych. W 2015 r. będą gromadzone dane w zakresie wpływu uchwały na orzecznictwo. Działania te mają ograniczyć występowanie naruszeń.

Pan Klaas de Vries zauważył, że wiele tych problemów wynika z niesprawności systemu i jego nieskuteczności. W jego opinii powinna istnieć wyraźna procedura nakazująca regularne planowanie. Powszechnie wiadomo, że sędziowie nie są najlepsi w organizowaniu czasu. Jednak w niektórych krajach nastąpił w tym zakresie znaczny postęp.

Jeśli chodzi o przeludnienie w więzieniach, tj. problem istniejący od wielu lat, to potrzebne są praktyczne środki, np. zmiana prawa, czy też zmiana praktyki.

Przedstawicielka MS przypomniała, że Polsce udało się wyjść ze stanu przeludnienia. Natomiast jeśli chodzi o pracę sędziów, to MS ma pełną świadomość istniejących problemów, jednakże właściwe zorganizowanie pracy sądu to rola Prezesa sądu. Prezesi sądów są z tego rozliczani przez MS.

- **Centralny Zarząd Służby Więziennej**

W imieniu Centralnego Zarządu Służby Więziennej (dalej CZSW) głos zabrała Pani mjr Teresa Kujawa, zajmująca się w Biurze Prawnym CZSW rozpatrywaniem skarg osób osadzonych kierowanych do CZSW. Zapewniła ona, że CZSW podejmuje wszelkie możliwe środki, żeby poprawić warunki bytowe osadzonych. Przypomniała o przeprowadzonej zmianie przepisów, która znacznie ograniczyła możliwość czasowego umieszczenia osadzonego w warunkach przeludnienia i uzależniła tę możliwość od spełnienia wielu warunków, w tym konieczności zapewnienia osadzonym dodatkowych uprawnień: tj. częstszych spacerów, udziału w wydarzeniach kulturalnych, edukacyjnych, w pracy, etc. Poinformowała, że liczba decyzji o czasowym umieszczeniu w przeludnieniu nie przekracza 100 w skali miesiąca, ale w lipcu i we wrześniu 2014 r. było ich mniej niż 50. Dodała, że do 2010 r. pojemność jednostek penitencjarnych wzrosła o 21 %. Następnie co roku powstawało ok. 1000 miejsc więcej. Aktualnie prowadzone są systematyczne działania mające na celu zapobieganie zjawisku przeludnienia, tj. monitorowanie zaludnienia, transportowania, etc. Od kilku lat zaludnienie utrzymuje się na poziomie poniżej 100 %. Na koniec listopada wyniosło ok. 90 %. Przedstawicielka CZSW poinformowała również o prowadzonych działaniach resocjalizacyjnych i organizacyjnych mających również pozytywny wpływ na warunki odbywania kary pozbawienia wolności.

Pan Klaas de Vries poprosił o przesłanie przedstawionych danych liczbowych na piśmie. Zapytał też, czy CZSW prowadzi szkolenia dla funkcjonariuszy SW.

Reprezentantka CZSW poinformowała, że dzięki współpracy z Pełnomocnikiem Ministra Spraw Zagranicznych CZSW uzyskuje tłumaczenia wyroków Trybunału, na kanwie których prowadzone są szkolenia. Dodała, że pracownicy SW są zainteresowani podnoszeniem świadomości, poziomu wiedzy, a co za tym idzie kwalifikacji. W jednostkach penitencjarnych funkcjonują punkty informatyczne, gdzie można zapoznać się z orzecznictwem Trybunału. Ponadto Dyrektor Generalny SW zamierza powołać Pełnomocnika ds. Praw Człowieka, którego zadaniem będzie m. in. propagowanie standardów ochrony praw człowieka oraz kontrola regulacji wewnętrznych w jednostkach penitencjarnych pod kątem ich zgodności z tymi standardami.

- **Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji**

Przedstawiciel Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji (dalej MAiC), Pan Andrzej Rudlicki, Zastępca Dyrektora Departamentu Administracji Publicznej odniósł się do kwestii wykonania wyroku Trybunału ws. *Bączkowski i inni p. Polsce*, znajdującego się w agendzie przygotowywanego przez Pana Klaasa de Vriesa 8. Raportu ZPRE. Poinformował, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego (dalej TK) w pewnym sensie komplikuje wykonanie wyroku Trybunału Praw Człowieka. ETPCz oczekuje bowiem, że cała procedura wraz z rozpatrzeniem odwołania zostanie zakończona przed terminem planowanego zgromadzenia. Natomiast wg TK obowiązek zgłoszenia organizacji zgromadzenia na kilka dni przed jego datą zbyt obciąża organizatora, jest to bowiem zbyt długi termin. Mimo to MAiC pracuje nad optymalnym rozwiązaniem tej kwestii.

Przewodnicząca wyraziła nadzieję, że konieczność wykonania orzeczenia TK, zbieżnego z wyrokiem ETPCz, spowoduje to, że wyrok ws. *Bączkowski i inni* zostanie wreszcie wykonany.

3. Wystąpienia gości - przedstawicieli sędziów, prokuratorów, organizacji prawnych, organizacji pozarządowych i odpowiedzi właściwych resortów i innych podmiotów.

Obecny na posiedzeniu reprezentant Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka (dalej HFPCz), Pan Piotr Kładoczny powiadomił, iż HFPCz liczyła na sprawne funkcjonowanie Podkomisji sejmowej ds. wykonywania wyroków ETPCz, ale od końca sierpnia 2014 r. nie zostało zwołane ani jedno posiedzenie. Podczas ostatniego, które odbyło się w sierpniu, omawiano wykonanie wyroków z grupy *Dzwonkowski* (nieproporcjonalne użycie siły przez funkcjonariuszy Policji i nieskuteczne śledztwo w tego typu sprawach) i przy okazji kwestię zapewnienia zatrzymanemu dostępu do adwokata od momentu zatrzymania (wyrok *Płonka p. Polsce*). W tym kontekście poinformował, że HFPCz otrzymała latem z Komendy Głównej Policji (dalej KGP) projekt regulacji dotyczący wprowadzenia monitoringu interwencji policyjnych i zapytał, czy można do niego wrócić? Jeśli chodzi o kwestię zapewnienia dostępu do adwokata od pierwszej godziny od chwili zatrzymania, to zwrócił się o informacje, czy w tym kierunku są prowadzone jakieś prace? Pozostałe problemy, jakie wymienił, to: adekwatna opieka medyczna w jednostkach penitencjarnych oraz tzw. osadzeni niebezpieczni (czy wprowadzono właściwe mechanizmy mające na celu weryfikację statusu osadzonego niebezpiecznego?). Konkludując, wyraził zadowolenie z trwających prac w zakresie wykonywania wyroków Trybunału.

Pan Klaas de Vries poprosił o wyjaśnienia kwestii, czy sejmowa podkomisja nie wykonuje swoich zadań. Pan Piotr Kładoczny ponowił pytanie, czy podkomisja nadal działa?

Przewodnicząca poinformowała, że brak aktywności podkomisji w ostatnim czasie, wynikał z przyczyn organizacyjnych, tj. z faktu, iż jej dotychczasowy Przewodniczący został ministrem,

a nie wybrano kolejnego Przewodniczącego. Zaznaczyła, że właściwymi adresatami pytań dotyczących działalności podkomisji są przedstawiciele parlamentu.

Reprezentantka MS odnosząc się do pytania dotyczącego tzw. osadzonych niebezpiecznych, poinformowała, że projektowane zmiany w *Kodeksie karnym wykonawczym* (dalej k.k.w.) są zgodne z wyrokami ETPCz z tzw. grupy *Horych i Piechowicz*. Jeśli chodzi o wykonanie wyroku ws. *Płonka*, to znowelizowany art. 79 par. 1 k.p.k. (wchodzi w życie w dniu 1 lipca 2015 r.) wprowadza nową przesłankę obrony obligatoryjnej, przewiduje bowiem obowiązkowe ustanowienie obrońcy dla oskarżonego w postępowaniu karnym, jeżeli: pkt. 3) zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy jego zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem nie była w czasie popełnienia tego czynu wyłączona lub w znacznym stopniu ograniczona oraz pkt. 4) zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy stan jego zdrowia psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny. Dodała, że MS przygotowuje również rozporządzenie do art. 81 k.p.k., które ma regulować kwestię wyznaczania obrońcy. Przypomniała też, że konieczność implementacji dyrektywy Unii Europejskiej nakłada na państwo dalsze zobowiązania w powyższym zakresie.

Pan Mirosław Wróblewski, Dyrektor Zespołu Prawa Konstytucyjnego i Międzynarodowego Biura Rzecznika Praw Obywatelskich (dalej BRPO) poinformował, iż Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej RPO) skierował wniosek do TK, mając na względzie niewykonanie wyroku ETPCz ws. *Bączkowski*. TK w 7 kwestiach na 9 podnoszonych przez RPO podzielił zdanie wnioskodawcy. Jako przedstawiciel BRPO Pan M. Wróblewski wyraził nadzieję, że wyrok TK zostanie wykonany. Reprezentant BRPO odniósł się także do kwestii warunków bytowych w jednostkach penitencjarnych, informując, że w opinii RPO, jako Krajowego Mechanizmu Prewencji niewykazywanie przeludnienia w danych statystycznych odbywa się czasem kosztem wykorzystania powierzchni świetlic, cel dla osadzonych niebezpiecznych, czy izb chorych, które są przerabiane na cele mieszkalne. Dane wskazują, iż w styczniu 2013 r. ponad 1000 osób pozbawionych wolności przebywało w warunkach przeludnienia, a w marcu 2013 r. już ponad 2000. Zasygnalizował również istnienie problemu tzw. kolejki do więzienia - w październiku 2014 r. – na odbycie kary pozbawienia wolności oczekiwało ponad 30 000 osób. Poruszył również kwestię dostosowania jednostek penitencjarnych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Podziękował także Przewodniczącej za to, iż dzięki pracy Zespołu wiele problemów jest rozwiązywanych.

Następnie głos zabrała Pani Karolina Więckiewicz, przedstawicielka Federacji na Rzecz Praw Kobiet i Planowania Rodziny. Wskazała, iż żaden z trzech wyroków Trybunału dotyczących zdrowia reprodukcyjnego nie jest wykonany, a są to ważne sprawy. Zasugerowała, by ZPRE w kolejnym raporcie zajęło się również nimi. Podziękowała za zapraszanie przedstawicieli Federacji na posiedzenia Zespołu oraz na spotkanie robocze, które zaowocowało założeniami do *projektu ustawy o zmianie ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta* (dalej ustawa o prawach pacjenta). Wyraziła pewne rozczarowanie, że mimo upływu stosunkowo długiego czasu od tego spotkania są to nadal jedynie założenia do projektu, a nie sam projekt. Dodała, że docenia starania resortu zdrowia, ale jednocześnie obawia się, że parlament obecnej kadencji nie zdąży już uchwalić tej ustawy. Wskazała również na inne ważne obszary, które pozostały poza sferą nowelizacji, jak: stosowanie klauzuli sumienia, wątpliwości interpretacyjne dotyczące kwestii odpowiedzialności karnej za przeprowadzenie zabiegu. Zwróciła uwagę, iż nadal nie ma *Sprawozdania z wykonania ustawy o planowaniu rodziny i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży* (dalej ustawa o planowaniu rodziny) za 2013 r., a sprawozdanie za 2012 r. jest nadal w Sejmie.

Pani Anna Błaszczuk, przedstawicielka Departamentu Matki i Dziecka Ministerstwa Zdrowia (dalej MZ) poinformowała, że założenia projektu nowelizacji *ustawy o prawach pacjenta* zostały

przyjęte przez Stały Komitet Rady Ministrów i wkrótce zostaną skierowane do Rady Ministrów. Projekt założeń był procedowany tak długo z powodu kontrowersji, jakie budziły inne zapisy, a nie te dotyczące instytucji sprzeciwu. Wyraziła nadzieję, że prace ulegną przyspieszeniu. Dodała, iż w zasadzie wszystkie zmiany zaproponowane przez Federację zostały uwzględnione. Jeśli natomiast chodzi o *Sprawozdanie z wykonania ustawy o planowaniu rodziny* za 2013 r., to wkrótce zostanie ono skierowane do Rady Ministrów. Opóźnienie wynika z tego, że MZ otrzymuje dane statystyczne za poprzedni rok dopiero 15 czerwca roku następnego.

Przewodnicząca wyraziła nadzieję, iż polski parlament pochyli się nad tym projektem, jak tylko trafi on do Sejmu. Zauważyła, iż upłynął już czas udziału w posiedzeniu Pana Klaasa de Vriesa, który udaje się na kolejne spotkanie do Sejmu i Senatu. Przeprosiła, że z powodu braku czasu nie udzieliła głosu wszystkim gościom.

Pan Klaas de Vries poinformował, że można się z nim zawsze kontaktować za pośrednictwem Pani Agnieszki Szklannej, do której można kierować wszelkie pytania, czy obserwacje i uwagi dotyczące kwestii wykonywania wyroków Trybunału. Podziękował za przygotowanie posiedzenia i zaproszenie do udziału w nim. Zapytał, czy rozważano zwiększenie liczby posiedzeń Zespołu w ciągu roku?

Przewodnicząca poinformowała, iż oprócz plenarnych posiedzeń Zespołu, organizowane są spotkania grup roboczych z udziałem zainteresowanych członków Zespołu oraz zaproszonych gości. Dodała, iż w trakcie sporządzania 8 Raportu ZPRE Pan Klaas de Vries może liczyć na obiektywne informacje od Zespołu. Zespół traktuje raporty ZPRE, jako pomoc, wskazówkę, co należy poprawić.

Następnie Przewodnicząca podziękowała zgromadzonym za aktywny udział w spotkaniu z gościem ze ZPRE i przeprosiła, że nie zdążyła jeszcze podziękować poszczególnym instytucjom indywidualnie, np. Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu (dalej NSA), który podjął bardzo wiele działań na rzecz wykonywania wyroków Trybunału z własnej inicjatywy. Przy okazji poinformowała, że gość ma zaplanowane spotkanie w NSA, gdzie z pewnością zapozna się z tymi inicjatywami i zaprosiła gości do zadawania dalszych pytań.

Następnie głos zabrała Pani Mecenas Magdalena Witkowska, Przewodnicząca Komisji Praw Człowieka Krajowej Rady Radców Prawnych (dalej KRRP), która zwróciła uwagę na problem przewlekłości postępowań sądowych. Zauważyła, że wprowadzenie tzw. e-protokołu, mimo dalszego funkcjonowania tradycyjnego pisemnego protokołowania, nie przyczynia się do przyspieszenia postępowania. Dodała, że wiele można zmienić przez właściwą organizację pracy, zwłaszcza sprawność sekretariatów, rzetelność pracowników i sędziów. Warto w większym stopniu promować mediację. Zwłaszcza jeśli chodzi o sprawy gospodarcze. Podniosła też kwestię marnowania pierwszych terminów rozprawy.

Przewodnicząca przyznała, że głosy praktyków są bardzo cenne. Przypomniała, że przewlekłość postępowania, to problem strukturalny, wymagający też nakładów pieniężnych.

Następnie głos zabrała Pani Sędzia Katarzyna Gonera, przedstawicielka Krajowej Rady Sądownictwa (dalej KRS), która odnosząc się do kwestii mediacji, przyznała, że zwykli ludzie nie są przychylni tej instytucji, natomiast powinna ona znaleźć, jak największe zastosowanie w sprawach gospodarczych, ale problemem jest brak stosownych regulacji. Jeśli chodzi o organizację pracy to jest to głównie problem sekretariatów, gdzie pracownicy otrzymują niskie, od lat zamrożone, wynagrodzenia. Przy czym problem ten występuje głównie w dużych miastach.

Następnie Przewodnicząca przypomniała o ponawianym wciąż pytaniu o kwestię wznowienia postępowania cywilnego, które pojawiło się z inicjatywy HFPCz również podczas poprzedzającego posiedzenia Zespołu posiedzenia sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw

Człowieka. Ponadto do tej kwestii należy się odnieść w sprawozdaniu z realizacji Deklaracji z Brighton.

Przedstawicielka KRS poinformowała, że nie ma przychylności dla wznowienia postępowania cywilnego głównie z tego powodu, że poprzez wzruszenie stabilności orzeczenia może ono doprowadzić do naruszenia praw osób prywatnych. Można najwyżej pomyśleć o wznowieniu postępowania, które zakończyło się postanowieniem, a nie wyrokiem.

Przewodnicząca przypomniała, że w tej kwestii nie ma europejskiego standardu, a jedynie zalecenie Komitetu Ministrów Rady Europy (dalej KM).

Reprezentant HFPCz przyznał, że rozumie argumenty przeciwników wznowienia postępowania cywilnego i zaproponował, że może Sąd Najwyższy (dalej SN) każdorazowo decydowałby o wznowieniu postępowania po zapadnięciu wyroku ETPCz.

Przewodnicząca przypomniała, iż takie nierówne traktowanie postępowań mogłoby naruszyć art. 14 Konwencji i z tego względu konieczna byłaby regulacja eliminująca podejście uznaniowe.

Pan Robert Zygałło, Sekretarz i przedstawiciel Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego poinformował, że Komisja kilkakrotnie przedstawiała negatywne opinie w odniesieniu do tego pomysłu.

Przewodnicząca zwróciła się o opinię do Pani Profesor Anny Wyrozumskiej, reprezentantki Rady Legislacyjnej (dalej RL). Pani Prof. A. Wyrozumska poinformowała, że w kwestii wznowienia postępowania cywilnego konieczne są studia porównawcze, czy i jak to rozwiązanie jest stosowane w innych państwach. Trzeba zwrócić uwagę na pozostałe standardy, poza tymi pochodzącymi z Rady Europy. Dodała, że RL zajmuje się opiniowaniem projektów aktów prawnych, ale nie wszystkich. Zauważyła słabości procesu legislacyjnego, zwłaszcza uzasadnień, które są zbyt uproszczone. Dlatego też należy przeanalizować kryteria redagowania uzasadnień do projektów ustaw. W opinii przedstawicielki RL warto wprowadzić tam kryterium zgodności z międzynarodowymi standardami praw człowieka. Odesłania się zdarzają, jednak nie zawsze właściwe. Podziękowała za bardzo dobry dokument dotyczący implementacji Deklaracji z Brighton. Dodała, że tłumaczenia na języki krajowe są ważne, nie tylko wyroków, ale też np. factsheets.

Przewodnicząca poinformowała, że MS i inne instytucje współpracujące tłumaczą te dokumenty i udostępniają je na swoich stronach internetowych. Aktualnie tłumaczenia odbywają się w ramach porozumienia ws. tłumaczeń zawartego między kilkoma podmiotami krajowymi. Zapowiedziała, że są plany zaangażowania w tę działalność Prokuratury Generalnej (dalej PG) i Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa. Zapowiedziała, że informacja nt. istotnych wyroków ETPCz wydanych w sprawach innych państw będzie dołączana do raportu rocznego z wykonywania wyroków z zaznaczeniem, że są to wyroki wybrane przez Trybunał. Pozostając przy temacie raportu rocznego z wykonywania wyroków ETPCz przez Polskę Przewodnicząca przypomniała, że ewentualne postulaty co do jego układu należy zgłaszać, jak najszybciej, a w kwestii zawartości merytorycznej najpóźniej do końca stycznia 2015 r.

Pan Igor Działuk, Przedstawiciel Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego wskazał, że w kwestii wznowienia postępowania cywilnego nie ma zdań odrębnych w piśmiennictwie. Można zatem pomyśleć o publikacji na ten temat.

Przewodnicząca przypomniała, że temu służyło VI Seminarium Warszawskie z udziałem gościa z Niemiec, gdzie wprowadzono instytucję wznowienia. Nie nastąpił tam zalew wniosków o wznowienie.

Pan Mecenas Michał Indan-Pykno, przedstawiciel Komisji Praw Człowieka przy Naczelnej Radzie Adwokackiej (dalej NRA) odniósł się do problemu prawa do obrony w początkowej fazie postępowania. Poinformował, że NRA bada realność prawa do obrony. W 2014 r. podjęła próby

uzyskania informacji, jednakże okazało się, że niektóre prokuratury nie zbierają danych statystycznych nt. korzystania przez osoby zatrzymane z pomocy adwokata. Zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych (dalej MSW) funkcjonariusze Policji informują osobę zatrzymaną o prawie do obrony dopiero po doprowadzeniu jej na komisariat. W przypadku tymczasowego aresztowania niektóre sądy odmawiają podania takich informacji. Jeśli chodzi o kwestie tłumaczenia orzeczeń ETPCz, to bardzo ważne są orzeczenia dotyczące praw osób niepełnosprawnych i dlatego orzeczenia te powinny być tłumaczone.

Przewodnicząca poinformowała, że MS podjęło się tłumaczenia factsheets dotyczących praw osób niepełnosprawnych. Zwróciła się do zebranych, by wszelkie uwagi i spostrzeżenia starali się jednak adresować do właściwych resortów. Zapewniła, że oczywiście MSZ po otrzymaniu sygnału zawsze podejmie działanie, ale będzie szybciej, gdy sprawa trafi do właściwego resortu. Korzystając z okazji pochwaliła Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej MKiDN) za wkład do sprawozdania z realizacji Deklaracji z Brighton. Przypomniała też, że MSZ nadal walczy o to, żeby Regulamin Rady Ministrów został zmieniony tak, by przewidywał obowiązek opiniowania pod kątem zgodności z Konwencją projektów aktów prawnych przez poszczególne resorty.

Przedstawicielka MS odnosząc się do wystąpienia reprezentanta NRA, poinformowała, że MS przekazało prośbę NRA do PG i KGP wraz z sugestią, by takie dane były w przyszłości zbierane. W kwestii mediacji powiadomiła, że trwają prace nad założeniami nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego (dalej k.p.c.) w zakresie uregulowania mediacji ukierunkowane na mediację gospodarczą. Przewidziane są również zachęty finansowe, a koszt mediacji ma ponosić Skarb Państwa.

Przedstawiciel Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego uściślił, że projekt ten opracowuje zespół międzyresortowy pod przewodnictwem Ministerstwa Gospodarki (dalej MG), a koszty mediacji mają wejść w skład kosztów sądowych, od których można uzyskać zwolnienie.

Reprezentant Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego wskazał na uregulowania mediacji w postępowaniu karnym zawarte w art. 23 a k.p.k. oraz poinformował o projektowanym przepisie, który przewiduje umorzenie postępowania w przypadku, gdy doszło do mediacji, czy pojednania w postępowaniu karnym.

Następnie głos zabrała Pani Karolina Dobrowolska, przedstawicielka Ordo Iuris, która to organizacja po raz pierwszy uczestniczyła w posiedzeniu Zespołu. Odniosła się do wypowiedzi Federacji na Rzecz Praw Kobiet i Planowania Rodziny w kwestii założeń do projektu nowelizacji *ustawy o prawach pacjenta*. Poinformowała, że instytut Ordo Iuris ma wątpliwości co do planów uchylecia obowiązku wskazania podstawy prawnej przy wnoszeniu sprzeciwu od opinii, czy orzeczenia lekarskiego. Zgodnie z wyrokami ETPCz taka zmiana ustawy nie jest konieczna, wystarczy stworzyć ramy prawne umożliwiające korzystanie z uprawnień przewidzianych w *ustawie o planowaniu rodziny*. W imieniu Ordo Iuris wyraziła też wątpliwość w kwestii wprowadzenia możliwości wnoszenia sprzeciwu drogą telefoniczną, czy elektroniczną. Zdarzało się już bowiem, że sprzeciw próbowaly wnosić osoby nieuprawnione.

Również do kwestii funkcjonowania instytucji sprzeciwu odniosła się przedstawicielka Amnesty International, Pani Draginia Nadażdin, która zauważyła, że od czasu wprowadzenia możliwości wniesienia sprzeciwu, rozpatrzono tylko 2 sprzeciwy, co dobitnie świadczy o tym, że instytucja ta nie funkcjonuje należycie. Zwróciła też uwagę, że prawo do wniesienia sprzeciwu przysługuje wszystkim pacjentom, a nie tylko kobietom w ciąży.

Reprezentant BRPO przypomniał, że nowelizacja *ustawy o prawach pacjenta* będzie miała zastosowanie do wszystkich praw pacjenta. Zgodnie z wynikami badań aktowych wszystkich sprzeciwów zgłoszono ok. 100, ale ponad 80 odrzucono ze względów formalnych. W opinii BRPO

projektowana zmiana nie grozi inflacją instytucji sprzeciwu, natomiast z pewnością posłuży wszystkim pacjentom.

Przewodnicząca dodała, że nowelizacja ta ma wykonać wyroki dotyczące zdrowia reprodukcyjnego, ale zarazem zadba o prawa wszystkich pacjentów. ETPCz nie narzucał konieczności przeprowadzenia tej nowelizacji, jednakże orzecznictwo dotyczące skuteczności środka prawnego wymaga, by taki środek nie był nadmiernie sformalizowany. Jeśli chodzi o projekt nowelizacji, to był on powszechnie dostępny, a w spotkaniu roboczym wzięły udział te podmioty, które od dawna interesują się tematem zdrowia reprodukcyjnego i o ten udział aplikowały.

Reprezentantka MZ dodała, że resort zdrowia przygotowując projekt nowelizacji przeanalizował skargi i sprzeciwy wnoszone do Rzecznika Praw Pacjenta i MZ.

Następnie Przewodnicząca przypomniała omawianą podczas czerwcowego posiedzenia Zespołu sprawę *Mamelka p. Polsce*, w której Trybunał stwierdził naruszenie Konwencji ze względu na bezprawne pozbawienie skarżącego wolności z powodu opóźnienia w zwolnieniu go z tymczasowego aresztu. W 2012 r. znowelizowano rozporządzenie regulujące kwestie zwalniania osób pozbawionych wolności, ale nadal pojawiają się znaczne problemy organizacyjne na najniższych szczeblach prokuratury. Dlatego też Przewodnicząca zaapelowała do PG o przekazanie tego problemu Prokuratorowi Generalnemu i o szybkie podjęcie działań organizacyjnych. Zwróciła się też o informacje, jakie działania są planowane i jakie dotychczas zostały podjęte.

Przedstawicielka PG, Pani Beata Hławacz, Zastępca Dyrektora Departamentu Współpracy Międzynarodowej PG zapowiedziała, że przekaze te informacje Prokuratorowi Generalnemu i Dyrektorowi właściwego Departamentu, tj. Departamentu ds. Organizacji Pracy, Wizytacji i Systemów Informatycznych Prokuratury.

III. Podsumowanie dyskusji nt. wykonywania poszczególnych wyroków ETPCz.

Następnie Przewodnicząca podsumowując dyskusję, powiedziała, że zmiany w kwestii zapewnienia osobie zatrzymanej dostępu do adwokata od momentu zatrzymania, idą w dobrym kierunku, jednakże nie można zagwarantować, że wyrok *ws. Płonka* zostanie wykonany w tak maksymalistycznym zakresie, jak oczekuje tego NRA. Zapowiedziała też, że rok 2015 będzie zarezerwowany na wykonanie wyroków:

- *Płonka p. Polsce*,
- *Bączkowski i inni p. Polsce* (być może trzeba będzie wypracować nową koncepcję, np. wprowadzenie możliwości organizowania zgromadzeń spontanicznych i zgromadzeń zwykłych).

Dodała też, że spodziewany jest lada chwila wyrok pilotażowy Trybunału *ws. przewlekłości postępowań sądowych*.

Przedstawiciela Amnesty International stwierdziła, iż chociaż podczas posiedzenia Zespołu nie jest poruszany temat wykonania wyroków dotyczących tajnych więzień CIA, to ma nadzieję, że prokuratura udzieli wkrótce informacji. Prawo do prawdy i do informacji jest bardzo ważne.

Przewodnicząca zapewniła, że gdy wyroki będą prawomocne, to będą wykonywane. Rząd złożył odwołanie do Wielkiej Izby w dniu 23 października br. Zatem być może jeszcze w tym roku ETPCz zdecyduje o tym, czy wyrok trafi do Wielkiej Izby.

Przedstawiciel HFPCz zasygnalizował, że problemem przyczyniającym się do przewlekłości postępowań jest funkcjonowanie wieloosobowych aktów oskarżenia.

Reprezentantka PG odnosząc się do powyższej kwestii, poinformowała, że prokurator jest niezależny, jednak Prokurator Generalny wydał wytyczne ws. postępowań przygotowawczych złożonych przedmiotowo, które zalecają m. in. dzielenie ich na poszczególne wątki.

Przedstawiciel Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego powiedział, że nowelizacja k.p.k. realizuje zarówno wyrok ws. *Płonka*, jak i załatwia powyższą kwestię.

Przewodnicząca przyznała, że być może w sprawie *Płonka* problem rozwiąże rozporządzenie odpowiednio regulujące kwestię dostępu do adwokata. Głos decydujący ma jednak Komitet Ministrów Rady Europy.

V. Podsumowanie Przewodniczącej dot. otrzymanych informacji nt. realizacji postanowień konferencji w Brighton.

Przewodnicząca podziękowała wszystkim, którzy przesłali wkłady do sprawozdania z realizacji deklaracji z Brighton. W tym w szczególności: MS i MKiDN, ale także Krajowej Radzie Komorniczej za inicjatywę prowadzenia szkoleń, Najwyższej Izbie Kontroli za pomysł prowadzenia kontroli działań administracji rządowej pod kątem ich zgodności ze standardami praw człowieka, MAiC za upowszechnianie wyroków ETPCz, Radzie Służby Cywilnej, Ministerstwu Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW), Straży Granicznej, SN, PG, Ministerstwu Skarbu Państwa, NSA, TK, RCL, parlamentowi za powołanie i działalność podkomisji ds. wykonywania wyroków ETPCz przez Polskę. Poinformowała, że MSZ otrzymało wkłady od 27 instytucji, od niektórych nawet dwukrotnie. Dodała, że ma nadzieję, iż kilku adresatów, którzy dotychczas jeszcze nie odpowiedzieli, prześle wkrótce swoje wkłady.

Przewodnicząca poinformowała, że na podstawie nadesłanych materiałów została przygotowana kompilacja, która zostanie rozesłana do wszystkich podmiotów, które te materiały przesłały. Dodała, że niektóre informacje są bardzo szczegółowe. Na potrzeby RE powinniśmy natomiast przygotować krótką informację nt. nowych inicjatyw. Wydaje się jednak, że zebrane szczegółowe informacje, np. nt. prowadzonych szkoleń, mogłyby posłużyć do przygotowania przez Zespół - na potrzeby krajowe - bardziej szczegółowego przeglądu działań prowadzonych na rzecz implementacji Konwencji. Taki przegląd może być też punktem odniesienia do planowania dalszych działań. Następnie poinformowała o kilku szczególnie ciekawych z otrzymanych informacji nt. podjętych lub planowanych inicjatyw, które mogą być źródłem inspiracji dla innych, tj.:

- CZSW rozważa powołanie koordynatora ds. praw człowieka, wdrożenie mechanizmu zapewniającego zgodność prawa tworzonego przez CZSW z Konwencją, utworzenie na stronie internetowej Służby Więziennej zakładki dotyczącej praw człowieka, obowiązkową subskrypcję newslettera MS, zmiany w treści programów szkoleń i organizację szkoleń specjalistycznych;
- zainteresowanie PG pomysłem koordynatorów ds. praw człowieka w prokuraturach,
- MKiDN już uruchomiło na swej stronie zakładkę z wyrokami ETPCz w zakresie właściwości ministerstwa, a dyrektorzy wszystkich komórek organizacyjnych zostali zobowiązani do zapewnienia tłumaczeń wyroków ETPC. Do planu szkoleń MKiDN na 2015 r. włączono szkolenia dla pracowników MKiDN w zakresie realizacji zobowiązań wynikających z Konwencji, a dyrektorzy zostali dodatkowo zobowiązani do weryfikowania zgodności ze standardami Konwencji i orzeczeniami ETPCz przygotowywanych w MKiDN projektów aktów normatywnych oraz do wyznaczenia w każdym Departamencie/Biurze pracownika odpowiedzialnego za bieżące przeglądanie polskiej bazy orzeczeń ETPCz,
- Krajowa Rada Komornicza, jedyny przedstawiciel zawodów prawniczych, który odpowiedział na pismo MSZ, zwrócił się do ośrodka szkoleniowego o uwzględnienie problematyki związanej z

Konwencją w planie pracy ośrodka na najbliższy rok, Rada przekaże też zalecenia ws. zwiększenia skuteczności szkoleń aplikantów komorniczych do poszczególnych rad izb komorniczych, podejmie również działania w przedmiocie udostępnienia stosownych informacji dotyczących orzecznictwa Trybunału, w szczególności poprzez stronę internetową samorządu zawodowego komorników sądowych,

- NIK, mając na uwadze, że Polska należy do krajów, z których wpływa dużo skarg do Trybunału i niezbędne wydaje się wprowadzenie większego nacisku na rozwijanie mechanizmów zapewniających stosowanie Konwencji na poziomie krajowym, rozważy przeprowadzenie w 2016 r. kontroli stosownych działań administracji publicznej pod kątem przestrzegania przez nie standardów ochrony praw człowieka,

- Szef Służby Cywilnej zamierza rozwijać szkolenia dla administracji rządowej uwzględniające problematykę Konwencji, zgodnie z uchwałą Rady S.C.,

- MNiSW zwróciło się do uczelni o uwzględnienie w treściach kształcenia na studiach problematyki przestrzegania praw człowieka, w tym działalności ETPCz,

- Straż Graniczna zamierza dokonać przeglądu programów szkoleń dla funkcjonariuszy Straży Granicznej,

- obietnice działań w celu poprawy dostępności informacji nt. Konwencji i orzecznictwa Trybunału w ramach stron internetowych przedstawiły m.in. SN, PG, MPIPS, MSP oraz Urząd do spraw Cudzoziemców,

- szczególnie liczne działania podjął Naczelny Sąd Administracyjny, m.in. rozwijanie Centralnej Bazy Orzeczeń i Informacji o Sprawach NSA zawierającej już blisko 200 orzeczeń ETPCz mogących mieć zastosowanie przy rozpatrywaniu spraw administracyjnych, przygotowanie cennej publikacji – podręcznika pt. *Metody interakcji sądowych w sprawach dotyczących europejskich praw podstawowych*, czy zlecenie przetłumaczenia ok. 30 wyroków Trybunału wydanych wobec innych państw jeszcze przed podpisaniem Porozumienia ws. tłumaczenia wyroków między MS, MSZ, TK i NSA,

- cenne jest również zaangażowanie TK, który (podobnie jak NSA) obecnie finalizuje tłumaczenie 10 orzeczeń Trybunału wydanych za 2013 r.,

- warto też podkreślić, że również MS, wykraczając poza swe zobowiązania wynikające z Porozumienia, zdecydowało się na tłumaczenie ok. 12 orzeczeń Trybunału wydanych wobec innych państw, a istotnych z punktu widzenia wymiaru sprawiedliwości, MS tłumaczy także większość wyroków wydawanych przez Trybunał w polskich sprawach, a także tłumaczy i opracowuje wiele innych materiałów nt. orzecznictwa Trybunału, Newsletter MS zyskuje coraz więcej subskrybentów, zachęcamy przy okazji wszystkie instytucje do promowania subskrypcji, warto też poinformować tutaj o opracowaniu przez MS tzw. mapy naruszeń, która ułatwia dostosowywanie szkoleń dla poszczególnych sądów w zależności od stwierdzonych problemów,

- projekt KSiP dotyczący powołania i przeszkolenia koordynatorów ds. praw człowieka w sądach apelacyjnych i okręgowych,

- działania szkoleniowe RCL, które nie tylko czuwa nad zapewnianiem odpowiedniej jakości legislacji, uwzględniającej standardy konwencyjne jako jeden z punktów odniesienia, ale też przeprowadziło w 2014 r. specjalny program szkoleń dla urzędników nt. standardów konwencyjnych (wspólnie z HFPCz),

- jeśli chodzi o sprawy legislacyjne, warto zwrócić uwagę na przyjęcie *ustawy o cudzoziemcach*, która w odniesieniu do niektórych instytucji prawnych wprost odwołuje się do standardów określonych w Konwencji, co niewątpliwie sprzyjać będzie kształtowaniu się praktyki zgodnej ze standardami,

- w RE szczególnie docenia się zaangażowanie Sejmu i Senatu RP w monitorowanie wykonywania wyroków Trybunału przez Polskę, a szczególnie powołanie podkomisji Sejmu RP ds. wykonywania

wyroków Trybunału, tu Przewodnicząca podziękowała tym Posłom, którzy doprowadzili do realizacji tego pomysłu.

Na zakończenie Przewodnicząca zapowiedziała, że wkrótce zostanie rozesłany drogą elektroniczną projekt kompilacji, a także projekt informacji podsumowującej przygotowanej dla Rady Europy.

VI. Informacje końcowe

O terminie oraz porządku obrad następnego posiedzenia członkowie Zespołu zostaną powiadomieni w drodze elektronicznej przez Sekretarza Zespołu. W przypadku pytań proszę kontaktować się z Sekretarzem Zespołu (katarzyna.bralczyk@msz.gov.pl).

Justyna Chrzanowska
Pełnomocnik Ministra

Załącznik:

Lista uczestników posiedzenia w dniu 4 grudnia 2014 r.